

Sosiaali- ja terveyslautakunta	§ 86	17.11.2015
Kaupunginhallitus	§ 23	10.02.2016

Vastaus puheterapiapalveluiden järjestämisestä koskevaan valtuustoaloitteeseen

294/01.01.00/2015, 150/00.02.00/2015

SOTE 17.11.2015 § 86

Lisätiedot:

ylilääkäri Pia Höglund, puh. (09)5056491
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Yhteensä 13 valtuutettua on tehnyt 8.6.2015 päivätyn aloitteen Kauniaisten puheterapiaresurssin tarkistamisesta. Aloitteessa todetaan, että kaupungissa toimii vain yksi puheterapeutti ja että päiväkodeissa ja alakouluissa on puheterapiaa tarvitsevia asiakkaita, mutta ei henkilökuntaa vastaamaan tarpeeseen.

Nykytilanne

Kauniaisten terveystalveissa on palkattuna yksi kokopäiväinen puheterapeutti. Väestöön suhteutettuna resurssi on valtakunnallisesti katsottuna keskimääräinen tai jopa parempi.

Puheterapeutin toimipiste on terveysasemalla ja hän palvelee sekä suomen- että ruotsinkielisiä ja sekä lapsi- että aikuisasiakkaita. Asiakkuuksien painopiste on alle 7-vuotiaiden lasten puheenkehityksen häiriöiden arvioinneissa, lähihenkilöiden ja lapsen ohjauksessa ja lyhyt- tai pitempiaikaisissa yksilöterapiassa.

Puheterapeutin ohjaukseen lapsia ja heidän perheitä ohjautuu erityisesti neuvolan 5-vuotistarkastuksessa havaittujen artikulaatiovirheiden takia. Mikäli äännevirheet ovat monimuotoisia, konsultaatiota pyydetään usein jo varhemmin, 4-vuotistarkastuksen yhteydessä. Alle kouluikäisten lasten artikulaatioharjoittelu tapahtuu puheterapeutin ohjauksessa, kiinteässä yhteistyössä perheiden kanssa. Seurantakäyntejä, yksilö- ja ryhmäterapiakäyntejä järjestetään yksilöllisesti tarpeen mukaan. Muille lähihenkilöille, esim. päivähoiton henkilökunnalle, voidaan myös järjestää ohjaukskäynti, mikäli he kokevat sen tarpeelliseksi. Kauniaisissa puheterapiaa ja ohjausta artikulaatiovirheiden harjoitteluun on ollut toistaiseksi mahdollista tarjota usein enemmän kuin muissa kunnissa.

Äännevirheet ovat tavallisimpia lasten puheterapeuttien konsultaatioiden syitä, ja siksi on tärkeä että harjoitteluprosessi, joka sisältää toistuvia harjoitteita, tapahtuu lähiympäristössä ja osana lapsen arkea (Suomen lastenneurologien kannanotto, hyvät kuntoutuskäytänteet, v. 2014). Tämä sama lähiympäristön tuki tulisi löytyä kodin ohella myös muista lapsen oppimisympäristöistä, erityisesti kouluista. Koululaisten äännevirheisiin annettavaan artikulaatio- ohjaukseen (ns. puheopetukseen) on koulujemme erityisopettajilla koulutuksen pohjalta osaamispääoma. Syyskuussa 2015 Granhultissa puheopetuksesta vastannut erityisopettaja on jäänyt eläkkeelle. Hän ohjasi vuosittain n. 10–15 lasta nimenomaan äänneharjoitusten toteuttamisessa. Myös kouluikäiset lapset käyvät joskus

konsultaatiokäynneillä puheterapeutilla. Aloite tulee silloin useimmiten erityisopettajalta.

Vaikeammassa kommunikaatiohäiriössä, kuten kielellisessä erityisvaikeudessa, puhemotoriikan vaikeuksissa (dypraxia), änkytyksessä tai kehitysvammaan liittyvissä kielen- tai puheen häiriöissä lapsi hyötyy useimmiten myös yksilöllisestä ja pidempiaikaisesta puheterapiasta, joka alkaa tyypillisesti jo ennen kouluikää. Yksilöterapia toteutetaan tällöin joko lääkinnällisenä kuntoutuksena terveyskeskuspuheterapeutin toimesta, maksusitoumuksella yksityisellä puheterapeutilla tai KELA:n palveluntuottajan (vaikeavammaiset) toimesta. Usein terveyskeskuspuheterapeutti tukee nivelvaiheissa, joissa kuntoutuspäätökset ovat viivästyneet tai KELA-terapeuttia on ollut vaikea löytää.

Toteumatietoja

Vuonna 2014 käyntejä puheterapeutilla oli 582, yhteensä 85 asiakasta. Heistä hoitovastuun siirtoasiakkuuksia oli kolme, yhteensä kuusi käyntiä. Lisäksi puheterapeutilla oli noin 80 puhelua/ vuosi. Osaamisalueiden moninaisuuden (mm. nielemiskuntoutus) ja mm. kahdella kielellä tarvittavan materiaalihankintoihin liittyvien haasteiden takia osa puheterapiasta toteutetaan ostopalveluna. Allekirjoittaneilla ei ole tietoa merkittävistä jonoista tai viiveistä palvelujen tarjonnassa.

Vuonna 2015 tammi-elokuussa kuluja puheterapian ostopalveluista tuli yhteensä 4400 euron vuosikustannustasolla arvioiden noin 6600 euroa.

Yhteenveto

Edellä mainitun perusteella todetaan, että

Nykyinen puheterapiaresurssi terveydenhuollon tarpeisiin on riittävä edellyttäen, että sivistystoimen erityisopetus resursoidaan jatkossakin siten, että erityisopettajat huolehtivat ns. yksinkertaisiin äännevirheisiin annettavasta ohjaustyöstä

Osaamisprofiilin laajuuden ja mahdollisten ruuhkahuippujen takia ostopalveluja tullaan tarvitsemaan edelleen, myös tilanteessa, jossa päätettäisiin perustaa toinen puheterapeutin toimi (henkilöstökustannus noin 56 000 euroa vuodessa). Ostopalvelujen osuus tällä hetkellä ei ole suuri, noin 500 euroa kuukaudessa. Mikäli lisäresursointiin päädyttäisiin, luonteva työnjako pohjautuisi työkieleen (suomi ja ruotsi).

Muiden toimijoiden (erit. sivistystoimi, varhaiskasvatus) valmiuksia (osaaminen ja resurssi) lähiympäristössä tapahtuvaan käytännön ohjaustyöhön tulee tarkastella ko. toimialoilla

Yhteistyökäytänteitä, jotka tukevat palvelun saatavuuden edelleen sujuvoittamista, asiantuntijatyöresurssin oikein kohdentamista ja ohjauksen ja konsultaatiotoiminnan vakiinnuttamista tulee kehittää edelleen poikkihallinnollisesti. Terveyskeskuspuheterapeutin osaaminen ja asiantuntijuus ovat kaikkien hallinnonalojen konsultoitavissa.

Lisäksi on hyödyllistä ottaa käyttöön muita tapoja, kuten esim. harjoitteluvideoita, joiden avulla perhe/ lähiympäristö saa opastusta siihen, miten artikkulaatiovirheiden harjoittelua toteutetaan käytännössä. Tässä yhteistyön tiivistäminen lähikuntien kanssa on hyödyllistä.

Uusia asiakkuuksia tuovat linjaukset (ml. integraatio) saattaa tuoda merkittävän määrän uusia potentiaalisia asiakkuuksia, jolloin resurssitarve ja osaamisen jakautuminen tulee uudelleentarkasteltavaksi.

Edellä esitettyyn viitaten voidaan todeta, että puheterapeutin vakanssin perustaminen ei ole tällä hetkellä tarkoituksenmukaista. Tarvittava lisäresurssi on edullisempaa tuottaa ostopalveluna ja yhteistyökäytäntöjen tehostamisen avulla. Koska kaupungin palveluksessa on vain yksi puheterapeutti, on riskienhallinnan näkökulmasta tarpeen tiivistää yhteistyötä esimerkiksi yksityisen sektorin toimijoiden kanssa.

Oheismateriaali: Valtuustoaloite

Sosiaali- ja terveystoimintajohtaja:

Lautakunta merkitsee selostusosan tiedoksi ja esittää sen edelleen KH:lle ja KV:lle vastauksena 8.6.2015 jätettyyn valtuustoaloitteeseen.

Esittelijän selostusosaan tekemä muutos on huomioitu pöytäkirjassa

Käsittelyn aikana esittelijä muutti päätösehdotuksen kuulumaan seuraavasti: lautakunta merkitsee selostusosan tiedoksi ja lähettää asian edelleen suomen- ja ruotsinkielisten opetus- ja varhaiskasvatuslautakuntien käsittelyyn lausuntoa varten. Tämän jälkeen asia viedään KH:n ja KV:n käsittelyyn.

Päätös:

KH 10.02.2016 § 23

Lautakunta hyväksyi esittelijän muutetun päätösehdotuksen.

Suomen- ja ruotsinkieliset opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnat käsittelevät kokouksissaan 10.12.2015 sosiaali- ja terveystoimintalautakunnan antamaa vastausta valtuutettu Wahlstedtin ym. 8.6.2015 jättämään valtuustoaloitteeseen. Opetus- ja varhaiskasvatuslautakunnat antoivat seuraavan yhtenevän lausunnon puheterapiapalveluiden järjestämistä koskien:

- on tärkeää, että puheterapiapalveluita resursoidaan riittävästi, jotta ulkopuolisia palveluja voidaan ostaa tarvittaessa. Kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa ei ole erityisopettajia, joilla on puheterapian kelpoisuus. Asiantuntijoiden rekrytointi on haasteellista, sillä puheterapia ei enää sisälly erityisopettajien opettajankoulutukseen.
- erityisopettajien työaika on suunniteltu siten, että oppilaiden tarpeeseen oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa pystytään vastaamaan. Puheopetuksen antaminen vähentäisi aikaa oppilaiden oppimisen ja koulunkäynnin tukemisesta.
- rajoja ylittävää yhteistyömuotoja voidaan kehittää ja niitä pitääkin kehit-

tää. Lapsen näkökulmasta olisi eduksi, jos puheterapia voitaisiin antaa päiväkodissa tai koulussa, mahdollisesti ryhmissä, ja että odotusajat olisivat mahdollisimman lyhyet. Koulut ja päiväkodit näkevät uusien sähköisten puheterapian palvelumuotojen kehittämisen ja käyttöön ottamisen hyvänä asiana.

Lisäksi suomenkielinen opetus- ja varhaiskasvatuslautakunta lisäsi lausuntoonsa, että

- puheen kehityksen häiriöihin pitäisi puuttua ensisijaisesti jo varhaiskasvatuksessa jalkautuvan puheterapeutin avulla. Puheterapian muotoina tulisi käyttää yksilöterapian lisäksi ryhmäterapiaa.

Yhteenvetona voidaan todeta, että sekä sosiaali- ja terveyslautakunnan että opetus- ja varhaiskasvatuslautakuntien mukaan tarvittava lisäresurssi puheterapiapalveluille on tarkoituksenmukaisinta tuottaa ostopalveluna.

Kaupungin kouluissa ja päiväkodeissa ei ole erityisopettajia, joilla on puheterapian kelpoisuus. Näin ollen erityisopettajilla ei ole mahdollisuutta antaa puheterapiaa, joten palvelun turvaamiseksi on tärkeää kehittää kaupungin yksiköiden välisiä työkäytäntöjä ja työnjakoa poikkihallinnollisesti. Toimialojen välinen työnjako linjataan yhteisesti yhteistyökäytäntöjen tehostamiseksi ja uudenlaisten puheterapian palvelumuotojen kehittämiseksi ja käyttöön ottamiseksi.

KJ:

KH päättää esittää, että KV merkitsee tiedokseen edellä olevan vastauksena valtuutettu Wahlstedtin ym. 8.6.2015 jättämään valtuustoaloitteeseen ja esittää samalla, että KV toteaa valtuustoaloitteen loppuun käsitellyksi.

Päätös:

Päätösehdotus hyväksyttiin.